Til en pasient, da budskapet kom om at hun hadde tatt livet av seg

Ved Haldis Hjort

Kjære X

Så holdt du ikke ut lenger. Å ikke føle ble det eneste du kunne lengte etter til slutt. All verdens kjærlighet og skjønnhet kunne ikke nå deg, jeg har ikke noe å ta imot med, sa du, ingen grunn å stå på, jeg er fundamentløs, sa du. Du strevde lenge, prøvde litt til og litt til og enda litt til. I hvert fall prøvde du å glede andre selv om du nesten ikke kunne gledes selv - med ting du lagde, presanger du strikket og heklet, dikt du skrev ned og forærte bort, Børli, Bruheim, Sødergran, Ditlevsen, salmene til Ellingsen. Disse diktene og sangene rørte ved deg, men bare som et fort, fort pust fra noe levende, men så var det ikke levende lenger. Jeg kan vel ikke leve bare for at andre vil det, sa du, men du gjorde det lenge, mange dager, du prøvde en dag til og enda en, fordi du visste at andre ville bli rammet hvis du gjorde det slutt, du hadde en overutviklet innlevelses-evne med hensyn til sorg, fortvilelse.

Du klarte ikke på noen måte å tro at andre så på deg som noe verdifullt, selv om du skjente på deg selv for ikke å tro - når man sa noe pent til deg kunne det umulig være sant, man "bare sa det for å være snill". Når jeg sa "jeg gidder ikke lyve", måtte du le, midt i den dypeste stuporøse fortvilelse kom humoren din, fniset, det plutselige soloppgang-smilet, det var forunderlig. Du får meg til å le? sa du undrende, jeg tror Jesus hadde masse humor, sa jeg, for du var glad i Jesus selv om en straffende gammeltestamentlig gud overskygget, og du nikkete, det var en god avslutning på en samtale. Men heller ikke humoren varmet mer enn et sekund, ingen ting varmet deg ordentlig tvers igjennom og varig, det var som det ble kastet køl i et hull uten bunn.

Jeg er redd for å lese avskjedsbrevet ditt når jeg får det imorgen - hva var det du ville si som siste ord? Jeg er redd for skylden, jeg spør meg - kunne jeg gjort noe annerledes, kunne jeg sagt noe annet siste gang vi snakket sammen? Sikkert kunne jeg det, bare jeg hadde hatt mer tid, vært flinkere terapeut, mer tålmodig,

oppfinnsom, sterk, med bedre vurderings-evne. Men jeg prøvde mye; for din skyld har jeg vært redd, kjent sympati, indignasjon, hjelpeløshet, sinne, jeg har båret noe. Du bar visst hundre tusen ganger mer. Smerte ved å leve, din families smerte, kvinners smerte, smerten til det barnet du var. Jeg vil ut, sa du. Ut? Ja, ut - av kroppen, av livet. Her er ikke værendes, det går jo ikke an å være her. Smerten var visst så langt tilbake du husket, du fortalte - som treåring, tiåring da du tenkte alvorlig på å ville dø, fjortenåring med det sterke kroppshatet, som ferdig utvokset - da du forsøkte første gang. Siden da har jeg kjent deg, i flere år. Du ble nesten tretti.

Hva er min skyld, hjelpesystemets skyld, hva er skylden til de som kjente henne fra begynnelsen, vennene - men er skyld en dimensjon det er noe vits i å tenke i, vi er alle en del av livets nettverk, alle ting i veven står, også generasjonene i slekten hennes, samfunnet idag rundt henne, jeg kommer ikke utenom å være en del av sammenhengen, slekters gang, det store smertenettverket. Denne hektiske strevingen for å unngå ansvar som jeg dekker til med selvbebreidelse. Børa ligger der, se rolig på den da, slutt å løpe bort, livets bærer smerter mer når man tripper rundt dem enn når man tar dem på ryggen.

Har du fred nå? Du håpet at Jesus ville gjøre et rom istand til deg. Fins det et paradys, er det du som fortjener det mest av alle jeg vet om, for din skyld vil jeg betvinge min skepsis til om det er noe over jorden. Unner deg å oppleve akkurat motsatsen til hvordan livet var. Oppleve stolthet over hva du kan, for du kjente bare selvskam. Oppleve den store pene kroppen din og ansiktet som var godt å se på med de blå, blå øynene - for du så på hele ditt "jordiske hylster" med avsky. Oppleve god og fri erotikk, for du opplevde bare forvridd, skamfull seksualitet. Oppleve fredelig søvn med søte drømmer, for du hadde mareritt, natt etter natt. Oppleve trygge familieomfavnelser, for du klarte ikke se dem i øynene engang. Og i ditt paradys skulle det være mange snille hunder, for aldri

har jeg sett noen møte hunder så seriøst. Hunden min vil savne deg, dersom den har gnist av evne til savn. Savne hendene dine, smilet, det hviskende småsnakket, som fikk den til å henge med hodet, hengivent hypnotisert.

Noe av det siste du sa, var: Takk for at du vil nå meg. Ja, jeg ville, men..

Skulle jeg lagt deg inn? Men du har vært innlagt før, lenge, og sårene etter det var utålelige. Du ville ikke, ville ikke, og hadde jeg tvangsinnlagt deg enda en gang, hadde tilliten blitt knust, vi hadde kanskje holdt deg i live litt til, men du var jo kronisk, kronisk..

Men kunne ikke noe i verden glede deg, gjøre deg litt mindre trist? Jo, jeg vet noe om det, har kjent deg så lenge at jeg vet at noe gledet deg, i hvert fall litt, kunne gjøre børa på ett tonn femten kilo lettere. Derfor kunne du også bli skuffet, det var håpefullt. Men ytre hendelser skapte likevel bare svake lindrings- eller smertesignaler innover i deg, det var så mye igjen fra de gamle tristhetene. Og dette jeg vet om, må jeg kanskje beholde for meg selv, kanskje du ber meg i brevet om ikke å fortelle. Å, det jeg er mest redd for, er at du bebreider meg i brevet, å, min usle angst for skyld.

Så rart at jeg akkurat i kveld måtte overnatte hos min tante på nittitre år, hun er sunt og deilig redd for å dø, for å være alene om natten.

Haldis Hjort er spesialist i klinisk psykologi og har lang erfaring fra akuttpsykiatri.